

Голас Радзімы

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАГА
ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ
З СУАЯЧЫНІКАМІ
ЗА РУБЯЖОМ

№ 2 (1009) Студзень 1968 г.

Год выдання 13-ы

Цэна 2 кап.

ЁСЦЬ 1000000000!

МЕТАЛУРГІ КРАІНЫ
24 СНЕЖНЯ
ЗРАБІЛІ АПОШНІЯ ПЛАЎКІ
У ЛІК ВЫТВОРЧАСЦІ
100 МІЛЬЕНАУ
ТОН СТАЛІ.
КРАІНА АТРЫМАЛА У 1967 ГОДЗЕ
БОЛЬШ ЯК 102
МІЛЬЕНЫ ТОН СТАЛІ.

Краіна гэта паведамленне чакала з хваляваннем. І вось яно прыйшло: стомільённы рубж па выплаўцы сталі ўзяты! Узяты і адразу ж пераўздыдзены. Дарэчы сказаць, гэта падзея загадзя, да яе здзяйснення яшчэ, каменціравалася многімі органамі зарубажнага друку. Чаму ж такі шырокі рэзананс дасягнення савецкіх металургаў?

Справа ў тым, што выплаўка сталі ў значнай меры вызначае ход эканамічнага саборніцтва паміж лагерам сацыялізма і лагерам капіталізму, бо сталь, усё яшчэ з'яўляючыся асноўным канструкцыйным матэрыялам нашай эпохі, з'яўляецца адным з тых нешматлікіх «кітоў», на якіх грунтуецца эканамічны і абаронны патэнцыял любой краіны.

Менавіта ў такім святле ацэньваюцца савецкія дасягненні ў галіне металургіі.

Як яны выглядаюць на сусветным фоне?

Гадавая выплаўка сталі на нашай планеце цяпер дасягае парадку 500 мільёнаў тон. Значыць, на Савецкі Саюз прыпадае звыш пятай часткі ўсёй сусветнай выплаўкі. Але сутнасць заключаецца ў тым, што доля СССР літаральна з месяца ў месяц нястрымна расце, а доля капіталістычных краін Захаду змяншаецца.

Для ілюстрацыі гэтага бяспрэчнага факта прывядзем даныя аб дынаміцы вытворчасці сталі ў нашай краіне і ў ЗША.

У пачатку цяперашняга стагоддзя аб'ём выпуску сталі ў Расіі адносіўся да амерыканскага аб'ёму як адзін да чатырох; у 1913 годзе—адзін да сямі з лішнім; у 1917 годзе—адзін да пяці; а ў 1920 годзе—як адзін да дзвюхсот дваццаці. Так, у тым годзе мы ў дзвесце дваццаць разоў менш выплавілі сталі, чым ЗША, у 47 разоў менш, чым Англія, і ў 16 разоў менш, чым Францыя,—выплавілі толькі 194 тысячы тон.

Уладзімір Ільіч Ленін з горачка гаварыў на IX Усерасійскім зездзе Саветаў аб нашай металургіі: «Мы вырабляем якіх-небудзь, магчыма, 6 працэнтаў таго, што выраблялі ў даваенны час. Вось да якога разбурэння, да якой галечы імперыялістычная вайна і грамадзянская вайна давялі Расію!».

Партыя, кіруючыся ленінскім вучэннем, з усёй яснасцю ўсведмляла тое, што без развіцця цяжкай прамысловасці, і ў прыватнасці чорнай металургіі, мы не толькі не зможам пабудаваць сацыялізм, але наогул загінем як самастойная краіна.

І народ, яшчэ разуты і распрануты, недаючы, эканоміць на ўсім, нават на школах, каб узяць сваю цяжкую індустрыю. У 1928 годзе наша чорная металургія дасягнула ўзроўню даваеннага 1913 года. А з тым пачалася вялікая эпопея пяцігодкаў, нябачаная бітва за індустрыялізацыю краіны. Будуюцца Магнітка, Кузнецкі камбінат, «Запарожсталь» і многія іншыя гіганты металургіі. У 1932 годзе Савецкі Саюз па выплаўцы сталі пераганяе Францыю, а ў 1934 годзе—Англію.

Мірная праца нашых людзей зноў перапыняецца—другая сусветная вайна... І здаецца чудам, што, нягледзячы на тое, што вораг дайшоў да

Волгі, пакідаючы за сабой папалішчы і руіны, да 1945 года выплаўка сталі ў нас скарацілася толькі на адну трэць—з 18,3 мільёна тон у 1940 годзе да 12,2 мільёна тон. Дарэчы сказаць, у тым годзе па выплаўцы сталі мы зноў аказаліся на ўзроўні Англіі. Што ж датычыць ЗША, то яны тады выплавілі 75 мільёнаў тон.

І вось вынік пасляваенных пяцігодкаў. СССР за гэтыя гады павялічыў выплаўку сталі ў восем з лішнім разоў, Англія—ледзь падвоіла, а ЗША ўзнялі яе толькі на 70—72 працэнты. У мінулым годзе яны атрымалі 125 мільёнаў тон. Цяпер Савецкі Саюз выплаўляе сталі столькі ж, колькі разам узятыя ФРГ, Англія, Францыя, Італія і Швецыя.

Нашы металургі ў садружнасці з вучонымі выйшлі на самыя перадавыя рубяжы і па якасных паказчыках, па тэхнічнаму класу сваёй вытворчасці.

— Мы знімаем перад вамі капелюшы,—гэта сказаў магітагорскім доменшчыкам пасля азнаямлення з іх работай вядомы нямецкі спецыяліст прафесар Бакі—чалавек, які ведае добра доменную вытворчасць усіх краін свету.

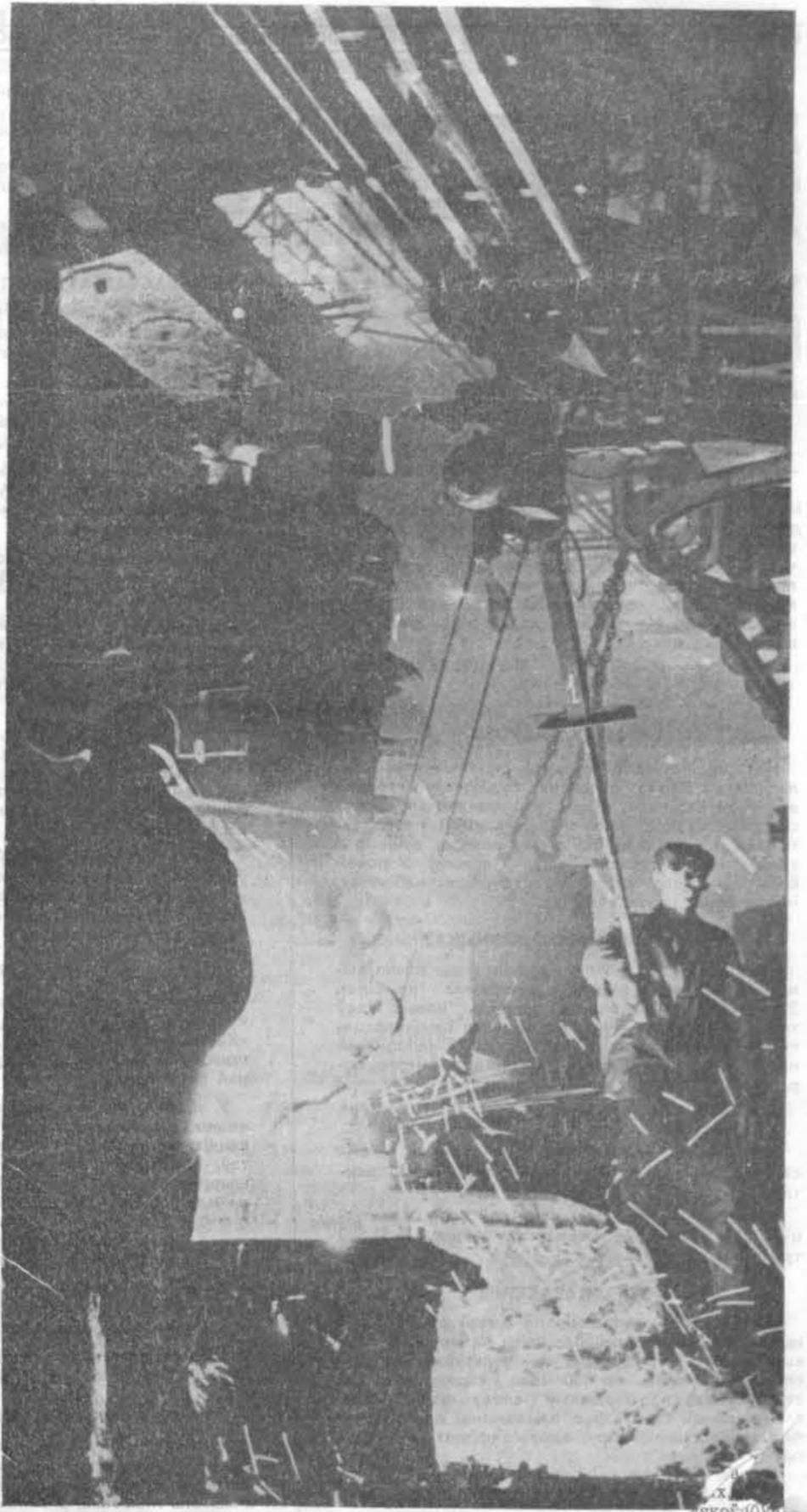
А вось міжвольнае сведчанне амерыканцаў. Кіраўнік дэлегацыі амерыканскіх сталепрамыслоўцаў Э. Райерсан пасля азнаямлення з нашымі металургічнымі заводамі заявіў на старонках газеты «Нью-Йорк таймс»: «Некаторыя металургічныя працэсы ў СССР з'яўляюцца больш перадавымі, чым працэсы ў ЗША».

Мы значна больш інтэнсіўна выкарыстоўваем нашы металургічныя магчымасці, чым якая-небудзь іншая краіна ў свеце. У параўнанні з ЗША здыманне сталі з квадратнага метра пода мартэнаўскай печы, напрыклад, у нас на 10—15 працэнтаў вышэй. Прыблізна гэтак жа абстаіць справа і з выкарыстаннем доменных печаў. Або яшчэ такі факт. Калі ў ЗША на адну тону чыгуны выдаткоўваецца 641 кілаграм коксу, то ў нас—596. Гэта азначае, што толькі ў мінулым годзе ў параўнанні з амерыканцамі мы эканомілі звыш трох мільёнаў тон коксу коштам у многія дзесяткі мільёнаў рублёў. А між тым яшчэ чатыры гады назад савецкія металургі па гэтым паказчыку адставалі ад амерыканцаў.

Усё гэта—вынік удасканалення тэхналагічных працэсаў, вынік павышэння агульнага тэхнічнага ўзроўню нашай чорнай металургіі.

Сучасны ўзровень тэхнікі патрабуе ад металургаў не проста сталі, але сталі высакаякаснай. Усё больш шырокае выкарыстанне атрымліваюць легіраваныя сталі, палепшаныя прысадкамі марганцу, нікелю, ванадыю, хрому і г. д. У свой час яшчэ Генры Форд гаварыў, што без ванадыю не было б аўтамабіля. І гэта зразумела. Без дабаўлення ванадыю да сталі, якая ідзе на важнейшыя аўтамабільныя дэталі, аўтамабіль важкі бы прынамсі ўдвай больш...

Нашы металургі толькі за апошнія гады стварылі сотні новых марак металу. Што датычыць выпуску сталі легіраванай, то мы яе ў мінулым годзе выплавілі 18,3 мільёна тон—больш, чым ЗША. **І. АРЦЕМАУ,** аглядальнік ТАСС.

Гэтыя здымкі зроблены ў сталеліцейным цэху Мінскага трактарнага ўерсе — стальявар Мікалай АРЦЮШ.

Фабрыка Радзімы
рацоў

№ 2 (1009)

А сейчас на территории этих республик, включая Казахстан, 173 вуза.

Расцвет экономики и культуры союзных республик — результат братского сотрудничества народов СССР, которых объединяют общие интересы и одно великое стремление — построение коммунистического общества.

На основе социалистического разделения труда развивается специализация и кооперирование производства между республиками страны. Осуществляется комплексное развитие их экономики. Так, Российская Федерация, Азербайджан, Украина, Казахстан и Туркмения обеспечивают потребности страны в нефти. Украина, РСФСР и Казахстан выполняют общесоюзные задания по производству стали, угля и валовому сбору зерна. Среднеазиатские и закавказские республики производят хлопок. Эстония добывает горючие сланцы. Бухарский природный газ горит в доменных и мартеновских печах индустриального Урала. Приборы и автоматические линии с маркой предприятий Армении знают во всех уголках страны.

Плановый характер развития народного хозяйства требует рационального использования трудовых ресурсов, перемещения рабочих кадров и специалистов из одной республи-

ки в другую. Осваивать Крайний Север России едут украинцы, белорусы, армяне... Газопровод Средняя Азия — Центр прокладывают люди тридцати трех национальностей страны, а на стройках сибирских электростанций можно увидеть посланцев Кавказа и Прибалтики. Советские республики многонациональны. В РСФСР проживает свыше двадцати миллионов граждан нерусской национальности. Да и во всех республиках страны живут и трудятся дружной семьей представители самых различных советских народов. Только на территории Казахстана зарегистрированы граждане сто одной национальности и народности.

Люди в СССР говорят на разных языках и принадлежат к разным национальностям. Но вместе с тем у них есть то общее, что сплачивает их в единую братскую семью — все они граждане Страны Советов, представители советского народа. И не случайно за рубежом, когда речь заходит о людях из СССР, их не делят на русских, грузин, якутов или марийцев, а называют — советский человек. Советский народ — поистине чудесный сплав социалистических наций, стремящихся к единой цели — построению коммунистического общества.

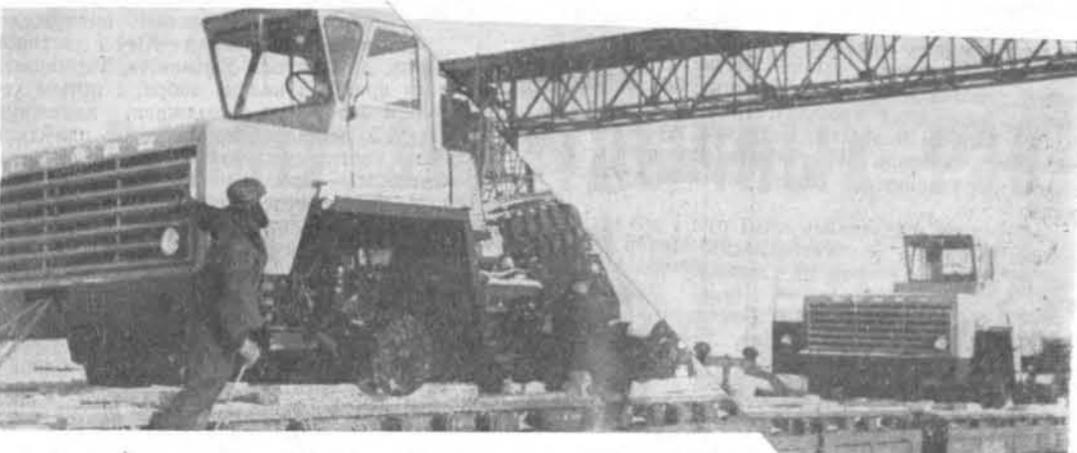
Т. МАТВЕЕВА.

Слесари минского станкабудаўнічага завода імя Кірава Уладзімір СІТОВІЧ і Геннадзь КАЛІНАУ рыхтуюць станкі для выставак, якія адкрыюцца ў Англіі і Францыі.

Машины Беларускага аўтамабільнага завода працуюць на будоўлях, у кар'ерах, у адкрытых рудніках. Кожны дзень з варот завода выходзяць эшалоны з магутнымі самазваламі.

Фота К. ЯКУБОВІЧА.

НАШЫ КАРЭСПАНДЭНТЫ ПАВЕДАЮЦЬ

200 САНАТОРНЫХ ПУЦЁВАК

Дзвюхсотую санаторную пуцёўку ў раёне атрымаў рабочы саўгаса «Навінка» Аляксей Казлоўскі. У лешных здраўніцах краіны бывалі сёлета калгаснік сельгасарцелі «Расія» Трафім Цупрыяновіч, рабочы племяннога завода «Рэканструктар» Гаўрыла Хадневіч, інваліды Вялікай Айчыннай вайны Уладзімір Валчок, Уладзімір Клімянкоў, пенсіянер Фелікс Сарапас і многія іншыя. Маршруты адпачываючых — Гагра, Друскенікай, Ялта, Ждановічы, Нарач, Рыжскае ўзмор'е.

А. МАЗУР.

ВЕРНАСЦЬ

Фама Іванавіч Ільінец паціху крочыць па беразе канала. У руках рыдлёўка. Канал быццам струна, не надта глыбокі, цяжэнне ў ім не хуткае. У канал упадаюць шматлікія калектары-каналы, якія збіраюць вільгаць з асобных карт і нясуць яе ў агульны вадазборнік. Няма тут дыпер багішча. Прышлі на балота меліярацыйныя машыны, і яму наступіў канец. Ураджайнай сенажці стале няўдодбы.

І не так проста тут Фама Ільінец. Ён руславы манцёр у калгасе «Гігант». Пад яго пагледам 48 гектараў асушаных балот.

Яно, можа, і не абавязкова ісці кожны дзень на агледь каналаў, але Фаму Іванавічу думаецца: а раптам зямля з берагоў дзе асыпалася ці затоп стварыўся? Ён то адхон падправіць, то кусцік лазы зрэжа, які пачаў прыжывацца. Працуе і думае, успамінае.

1922 год. Камсамалец Фама Ільінец разам са сваімі сябрамі Лапуновым, Кухарэнкам, Івановым, Казыміным, Палканавым ездзіў па вёсках, збіраў хлеб для Чырвонай Арміі. Потым Фама быў загадчыкам хаты-чытальні, працаваў у сельскім Савеце. У час калектывізацыі не раз небяспека падсцяргала актывіста. Кулак, якім не па нутры былі Саветы, не хапелі здавацца без бою.

1941 год. Фама Ільінец — партызан брыгады імя Каробкіна. Спачатку палітрук роты ў атрадзе «Грозны», затым — сакратар партарганізацыі. Няма баявых спраў на рахунку атрада. Ляцелі пад адхон варожыя эшалоны, лясныя салдаты знішчалі лініі сувязі, масты... У многіх аперацыях удзельнічаў партызан Фама

Ільінец. Успамінаеца засада ля Падсвілля. Тады знішчылі больш ста гітлераўцаў і дзве аўтамашыны. Гэта было якраз перад святам Кастрычніка ў 1943-м.

У родную вёску Ільінец вярнуўся з ордэнам Айчыннай вайны першай ступені і чатырма медалямі. Пасля вайны Фама Іванавіч узначальваў Лаўжанскі сельсавет.

...Усё сьведчае жыццё Фама Іванавіч верны роднай зямлі, бацькаўшчыне, народу.

А. БАРАНОЎСКІ.

Шумілінскі раён.

ПАМЯЦІ ЗАГІНУУШЫХ

Нядаўна ў некалькіх вёсках Бярозаўскага раёна былі адкрыты помнікі тым, хто аддаў сваё жыццё ў барацьбе за Савецкую ўладу. У вёсцы Сошыца адбылося адкрыццё помніка актывістам удзельніку камуністычнага падполля ў перыяд акупацыі Заходняй Беларусі буржуазнай Польшчай І. Хвядчэню.

На мемарыяльнай дошцы, замцаванай на абеліску, высечаны словы: «Памяці нашага земляка члена КПЗБ з 1924 года, сакратара Сошыцкага падпольнага падрайкома Хвядчэні Івана Міхайлавіча. Закатаваны ў дэфензіве 11 мая 1933 года».

Жыхары вёсак Мармажова і Круглае правялі мітынг з выпадку адкрыцця ў вёсцы Мармажова помніка воінам і партызанам, загінуўшым у барацьбе з нямецка-фашысцкімі захопнікамі ў гады Вялікай Айчыннай вайны.

Я. СЯЛЕНЯ.

АБ МУЖНАСЦІ І БЯССТРАШНАСЦІ

З Краснапольшчыны выйшла многа выдатных, вядомых на ўсю краіну людзей.

Якаў Зевін — адзін з 26-ці бакінскіх камісараў — ураджэнец гарадскога пасёлка Краснаполле. Яго імя залатымі літарамі ўпісана ў гістарычны летапіс рэвалюцыі. Прафесіянальны рэвалюцыянер, які звязаў свой лёс з ленинскай партыяй у 1904 годзе, ён да канца жыцця заставаўся верным справе народа. Краснапольчане свята ўшаноўваюць памяць аб мужным рэвалюцыянеру. Яго імя названа адна з вуліц у раённым цэнтры. Партрэты Якава Давыдавіча Зевіна вісяць у школах, бібліятэках, клубах.

Мікалай Курака таксама краснапольчанін. Яго імя — сярод імён выдатных металургаў краіны. Куракін быў рэвалю-

цыянерам. Яго арыштоўвала царска-дабрыня асуджалі і ссылалі ў Сібірь, жытыя мясіны. Нішто ўзбаміла волі гэтага чалавек, бачыў перад сабой светлую яту і ўпэўнена ішоў да яе. Пасля Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі Мікалай Куракін працаваў на Новакузнецкім металургічным камбінаце, праславіўся як выдатны доменшчык.

Краснапольшчына дала краіне паэтаў і пісьменнікаў, скульптараў і мастакоў, вядомых военачальнікаў.

Паэт Аляксей Пысін — ураджэнец вёскі Высокі Барок. Тут ён вучыўся ў школе, тут пачаў спрабаваць свае сілы ў паэзіі. За апошнія гады з-пад яго пера выйшлі такія зборнікі вершаў, як «Сіні ранак», «Сонечная паводка», «Рэха», «Мільён адрасоў», «Мае мёртвыяны» і іншыя.

Празаік Мікола Ткачоў таксама краснапольчанін. У вёсцы Малюшын нарадзіўся пісьменнік Антон Зорскі, які загінуў пры абароне Масквы ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Дачка пісьменніка Ніна Зорская — вядомая кінаактрыса.

Сотні скульптурных партрэтаў стварыў краснапольчанін, народны мастак БССР Аляксандр Грубе. Бацькаву прафесію ўнаследавала і дачка Нона Грубе.

Мужнасцю, адвагай, высокай воінскай доблесцю ўславілі сваю родную зямлю многія краснапольчане ў перыяд Вялікай Айчыннай вайны. Імёны генералаў Івана Варашова і Апанаса Шамякіна, камандзіра батэрэі Ісака Васкмана, камандзіра танкавай роты Міхаіла Антонова, разведчыка Аляксея Цюльгі залатымі літарамі ўпісаны ў гісторыю Айчыннай вайны. Яны ўдастоены звання Героя Савецкага Саюза.

У гады Вялікай Айчыннай вайны на тэрыторыі раёна дзейнічала некалькі партызанскіх атрадаў. У барацьбе супраць фашысцкіх захопнікаў сотні краснапольчан загінулі геройскай смерцю. Удзячныя нашчадкі святы захоўваюць памяць аб іх. Сёлета непадалёк ад Краснаполля, там, дзе калісьці грымеў гарачы бой, узведзен Курган бесстрашнасці.

Аб мужнасці і бесстрашнасці краснапольчан у суровыя гады вайны напамінаюць мемарыяльныя дошкі, устаноўленыя ў вёсках Сасновіца, Жалезніца, Курбакі, Палуж, Гарэзна і іншых населеных пунктах.

Сваіх слаўных землякоў-паўнапаўнапраўных не забываюць і нашчадкі.

Іх імяны ў школах, піянерскіх сэрцах працуюць

Радзімы

2 (1009)

СЕГОДНЯ В НОМЕРЕ

ДЛЯ ТЕХ, КТО НЕ ЧИТАЕТ ПО-БЕЛОРУССКИ

Страной взят стомиллионный рубеж по выплавке стали. Производство ее в значительной степени определяет ход экономического соревнования между лагерем социализма и лагерем капитализма, потому что сталь до сих пор является одним из тех немногочисленных «китов», на которых базируется экономический и оборонный потенциал любой страны. В начале нынешнего столетия объем выпуска стали в России относился к американскому объему как один к четырем, в 1920 году — как один к двухсот двадцати. Теперь в мире каждый год выплавляется 500 миллионов тонн стали. На Советский Союз приходится свыше пятой части всей мировой выплавки. Очень знаменательно и то, что доля Советской страны постоянно растет, доля капиталистических стран Запада уменьшается («ЕЦБ 100 000 000»).

Первой слущкой средней школе исполнилось 350 лет. В 1617 году слущкий князь Януш VI Радзивилл открыл училище для обучения «христианского юношества». Вскоре училище было реорганизовано в лицей, потом в гимназию. Это учебное заведение предназначалось для детей привилегированных слоев населения, обучение велось на польском, а потом на русском языках. 50 лет тому назад в гимназию, ставшую средней школой, впервые пришли дети рабочих и служащих. Теперь здесь занимается 650 учеников. Созданы все необходимые условия для плодотворной учебы. В прошлом году школу окончило 63 человека. Почти все выпускники поступили в высшие и средние специальные учебные заведения. Среди окончивших слущкую школу профессор М. Робуш, доктор биологических наук А. Федюшкин, член-корреспондент Академии наук БССР И. Сержанин и многие другие известные и достойные люди («ДАРОГА У 350 ГАДОЎ»).

С теплыми задумчивыми воспоминаниями о встречах с замечательным певцом Михаилом Забейдой-Сумицким выступает Сергей Граховский — «ДЛЯ ПЕСЕНЬ НАРОДЖАНЫ». У артиста было трудное безрадостное детство. Родился он на Гродненщине, в бедной крестьянской семье. Когда мальчику было полтора года, умер отец, один за другим умирали братья и сестры. Михаилу Ивановичу в качестве казенного стипендиата удалось окончить Молодечненскую учительскую семинарию. Учителем в Сибири, но разбуженная с детства любовь к песне не давала покоя. Судьба Забейды-Сумицкого сложилась так, что он всю жизнь вынужден жить вдали от родной Белоруссии. Однако связи с ней он не терял никогда. В богатом репертуаре артиста произведения мировой классики, музыка народов мира, родные белорусские песни. Где бы ни жил Михаил Забейда, его всегда тянуло на Родину, он всегда любил ее и мечтал о ней.

Шестнадцать лет работает хирургом-ординатором в железнодорожной больнице города Гомеля Анатолий Ефимович Гаврилюк. За это время он сделал множество самых разных, очень сложных операций, возвратил людей к жизни, к любимой работе. С благодарностью вспоминают врача офицер запаса Николай Симков, жительница Житомира Мария Редчиц, девушка из братской Чехословакии Ярмила Амбрусова и десятки бывших больных во многих городах Советского Союза. Анатолий Ефимович получает много писем. В них благодарность, приглашение на работу. Но уезжать из родного Гомеля А. Гаврилюк не хочет. Он любит свой город, его людей («ДОБРАЕ СЭРЦА, ЗАЛАТЫЯ РУКІ»).

Первая пьеса молодого белорусского драматурга А. Делендика «Вызов богам» с успехом прошла на сценах почти сорока театров Советского Союза. Совсем недавно состоялась премьера второй пьесы Анатолия Делендика «Грешная любовь». Она — о белорусских партизанах, о большом горе, которое принесла война, об искалеченных человеческих судьбах («ГРЭШНАЕ КАХАННЕ»).

О семейном оркестре Климушей рассказывает в статье «КОСАЎСКІЯ МУЗЫКАНТЫ». Они с успехом выступают в Косове, Ивацевичах, Бресте, Барановичах. Накануне 50-летия Советской власти на декаде самодеятельного искусства оркестр Климушей выступал в Минске.

ДОБРАЕ СЭРЦА, ЗАЛАТЫЯ РУКІ

Яшчэ задоўга да таго, як спаткацца з гэтым мілым, цікавым чалавекам, я чуў пра яго шмат добрага—многім людзям ён выражаваў жыццё, многім вярнуў здароўе. Такая ў яго прафесія, адна з найбольш гуманых, а можа і самая гуманная ў свеце—урач. Ужо шаснаццаць год Анатоль Яфімавіч Гаўрылюк працуе хірургам-ардынатарам чыгуначнай аддзяленчай бальніцы станцыі Гомель.

Якія толькі аперацыі не даводзілася яму рабіць! Вяртаць да жыцця, да любімай працы людзей, якія, здавалася, назаўсёды асуджаны на бяздзейнасць, нерухомасць, а то і на горшае.

...Афіцэр запаса Мікола Сімкоў, купаючыся на рацэ, нырнуў глыбока ў ваду, а калі з заплосчанымі вачыма выбраўся на паверхню, трапіў рукамі проста ў вент імклівай «стралы» на падводных крыллях. Кісці ў Сімкова былі ў запяскі перабіты, сасуды і нервы—перарэзаны. Анатоль Яфімавіч паспываў іх і сёння з радасцю за свайго пацыента гаворыць:

— Удалося выратаваць кісці рук і захавалі прафесіянальную працаздольнасць. Цяпер Анатоль працуе аператарам на газаналіўнай станцыі.

Захара Ільіна прывезлі ў Гомель дак быў пачнуць бальніцу са Жлобіна. Ва ўважліва пухліна скроневай долі ўва аперацыя

— Гэта была, бадай, самая гатовая Яфімаўмай практыцы,—успамінаючы чэрапа і вочы.—Прышлося рабіць трэлася добра.

Выдаліць пухліну. Усё абля Яфімавіча маглі З гэтым вывадам Аллегі—вынікі аперацыі б згадзіцца і ўсе ягадзённі таварыства хірургаў Гомельскага, у яго пяцёра дзяцей.

— Ільіна, — фімавіч, і я зноў адчуваю хадае Анатоль яго заклапочанасць не толькі рактэрную аням хворага, але і будучым лёсэннішніка-працаўніка.

Доза межы горада і нават рэспублікі. даўню Рэдчыц прывезлі да Анатоля Яфіма з Жытоміра.

Анатоль Яфімавіч паспяхова зрабіў ёй вельмі складаную аперацыю, але ў хворай рантам перасталі функцыянаваць ныркі. Давялося тут жа рабіць другую аперацыю. Яна таксама ўвянчалася поспехам, хаця становішча здавалася зусім безнадзейным.

Медыцынская сястра Ангеліна Матусевіч расказвае, што Анатоль Яфімавіч добраахвотна прыняў на сябе абавязкі па догляду хворай. Калі было трэба, ён закізваў абеды ў рэстаранах горада, прыносіў з дому свежыя яйкі, каб Марыя Рэдчыц утчай папраўлялася. Ён не адыходзіў ад яе і ўдзень, і на начных дзяжурствах.

І жанчына, маці двух дзяцей, ачуныла і выпісалася з бальніцы. Нядаўна яна зноў прыехала ў Гомель, ужо сама, здаровая, каб яшчэ і яшчэ раз па-зьякаваць свайму ўрачу.

А не так даўно Анатоль Яфімавічу давялося аперываваць дзяўчыну з братняй Чэхава-аперываваць Амбрусаву прыехала ў Савецкі Ярмаўскі і тут нечакана занядушала. Сябраўскі з поезда Ленінград—Кіеў і даставілі Ярмаўскі да Анатоля Яфімавіча. Тэрміновыя ўрачы прайшлі вельмі добра, і потым усе бальніцы любоўна выходжалі замежную пацыентку. У яе палаце кожны дзень паяўляліся свежыя кветкі, супрацоўнікі прыносілі ёй газеты і часопісы—Ярмаў не адчувала сябе адзінокай. А колькі сувеніраў падарылі ёй, калі яна выпісалася з бальніцы!

Анатоль Яфімавіч сам адвёз яе на аэрадром. Цяпер у яго на стала прыемным успамінам аб пацыентцы — попелыца са слаўтага чэшскага крыштала. Ярмаўка з далёкіх Драгатушаў пад Пшэравам шле нашаму хірургу цёплыя пісьмы са словамі ўдзячнасці і запрашае да сябе ў госці.

Многія запрашаюць яго — у Маскву, на прыклад, кліча артыстка тэатра Цэнтральнага Дома культуры чыгуначнікаў Варанцова, таксама былая пацыентка Анатоля Яфімавіча.

А ён, расказваючы пра гэта, ціка ўсімхаецца і, крыху нават сумуецца, прызнаецца:

— Нават і на работу запрашалі ў другія гарады... Але, ведаеце, Гомель... Столькі тут зеляніны і такая рака... Я вельмі люблю яго.

Гледзячы ў яркія, ззяючыя добрым святлом чорныя вочы Анатоля Яфімавіча, на яго стройную, юначую паставу, міжволі забываешся, што ў яго за плячыма — 16-гадовы стаж працы.

— Мне ўжо 38 год, — стараецца гаварыць хірург паважным тонам. — Двух дзяцей маю, — і тут жа пачынае спяшацца. — Мяне будучы чакаць. Я ж свайму нашчадку музыку выкладаю...

І дорыць на развітанне зусім маладую, юнацкую ўсмешку.

А. МАЖЭЙКА.

ПІШУЦЬ ЗЕМЛЯКІ

Віншваем нашу родную Беларусь з Новым годам! Жадаем ёй у 1968 годзе вялікіх поспехаў ва ўсіх справах. Людзі ў нас на Радзіме весела сустракаюць гэтае свята, у дамах упрыгожваюць ёлкі, родныя і сябры віншуюць адзін другога.

А ў тутэйшых мясцінах ноч пад Новы год гарачая, пыльная, вакол сухія дрэвы і завяўшае лісце. Ахоплівае сум, калі ўспамінаеш лясы і палі, пакрытыя снегам.

Нашых людзей тут зараз ужо нямнога. Раней збіралася да трох тысяч чалавек, а зараз і тысячы не набярэцца. Многія вярнуліся ў Савецкі Саюз, некаторыя з іх прыехалі назад, але ўжо ў нашы клубы не прыходзяць. Яны страцілі не толькі Радзіму, але і сяброў і знаёмых.

С. САМАСЮК.

Аргенціна.

Долго не писал вам, потому что в последнее время было очень много работы в связи с подготовкой к празднованию 100-летия Канады, к 12-му съезду ФРК и к 50-летию Октября. Особенно успешно прошел наш праздник-банкет в честь юбилея Советской власти. Этот праздник превзошел все ожидания. Только жаль, что всех желающих не смог вместить Украинский рабочий дом. Почетным гостем на праздновании был Борис Иванович Дудин, советник посольства СССР в Оттаве.

Примите нашу большую благодарность за книги, которые вы нам прислали. Они пополнили нашу местную библиотеку, и теперь при вашей помощи она стала значительно богаче и интересней. А за песенник «Люблю наш край» мое личное спасибо. Я отдал его своим девочкам Соне и Любе. Они играют на пианино и аккордеоне, пусть разучивают наши родные белорусские песни — про Неман и Минск, «Бульбу» и известную во всем мире «Бывайте здоровы!».

Сона шесть месяцев работала в советском павильоне на «ЭКСПО-67». Когда она прощалась с советскими товарищами, с которыми подружилась на выставке, то плакала и говорила, что эти дни в Монреале самые лучшие в ее жизни.

А. МАКАРЕВИЧ.

Канада.

МЫСЛЬ

Мысль человеку для счастья дана — Пусть наша жизнь будет счастьем полна.

Мысль, ты быстрее планет и комет, Ты пролетаешь, как солнечный свет,

Ты проникаешь сквозь тьму и века, Ты как бурлящая в пене река.

Но вот что приходится помнить, друзья: Есть мысль, как святыня, и мысль, как змея.

Мысли недобрые тоже сильны — Мысли зачинщиков грязной войны.

Но добрые мысли — как солнечный луч. Лишь с добрыми мыслями каждый могуч.

Мысль человеку для счастья дана — Пусть наша жизнь будет счастьем полна.

Д. МАРКОВ.

Австралия.

ПІШУЦЬ ЗЕМЛЯКІ

ГЭТА БЫЛО

ПАД

БАРЫСАВАМ

У камітэце па кінематаграфіі пры Савецкім Міністраў СССР адбыўся прагляд новага дзвухсерыйнага мастацкага фільма «Шлях у «Сатурн» і «Канец «Сатурна», вытворчасці кінастудыі «Масфільм».

Падзеі карціны пераносяць нас у цяжкія дні першых гадоў вайны. Яе героі, савецкія чэкісты, выконваюць небяспечнае заданне ў тыле ворага. Яны змагаюцца з дыверсійнай дзейнасцю падраздзялення гітлераўскай ваеннай разведкі, якое носіць кодавую назву «Сатурн».

Сцэнарый фільма, як і аднайменная кніга В. Ардамацкага, напісаны на дакументальнай аснове. Дзеянне карціны адбываецца ў пасёлку Печы пад Барысавам, дзе ў гады акупацыі Беларусі размяшчалася «Сатурн». У фільме паказана роля беларускіх партызан, іх актыўная барацьба з гітлераўцамі, дапамога войскам Савецкай Арміі.

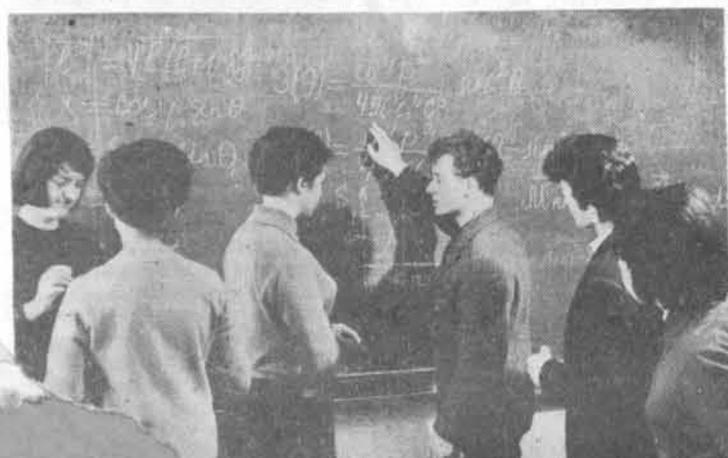
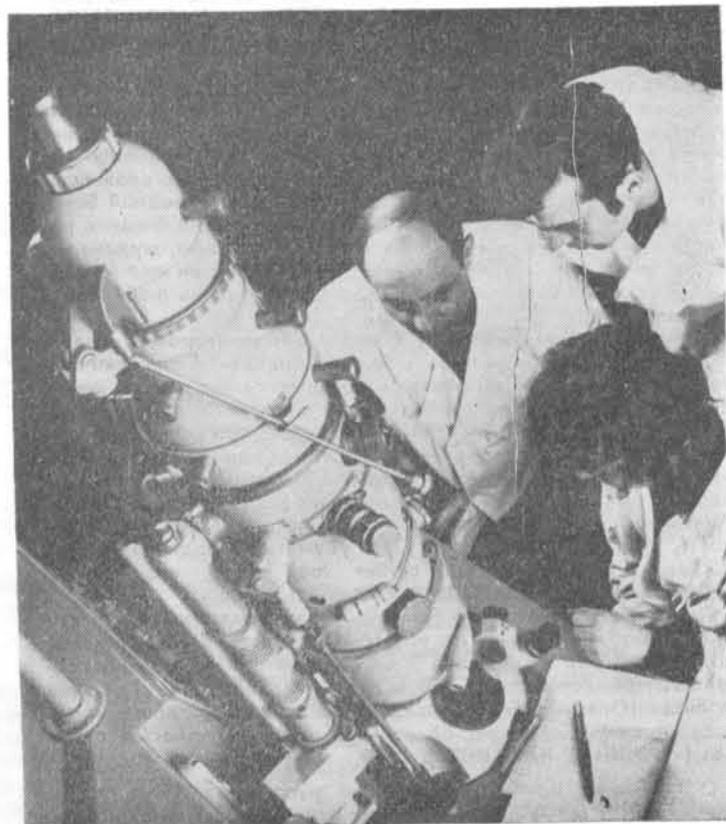
Да 50-годдзя БССР

ГІСТОРЫЯ Ў ФОТАЗДЫМКАХ

У БДУ імя Ул. І. Леніна адкрылася вялікая фотавыстаўка, якая адлюстроўвае шматграннае жыццё старэйшай у рэспубліцы навучальнай установы, рост яе вучэбнай базы, выдатныя дасягненні вучоных.

Адкрываюць выстаўку фотакопіі гістарычных дакументаў: падпісаны Ул. І. Леніным у 1919 годзе Дэкрэт Савета Народных Камісараў аб адкрыцці новых універсітэтаў, згодна з якім быў заснаваны Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт; перадавы артыкул газеты «Звязда», прысвечаны нараджэнню вышэйшай навучальнай установы ў Беларусі; тут жа партрэты стваральнікаў універсітэта.

На выстаўцы шырока прадстаўлена сучаснае жыццё ўніверсітэта. Фотаздымкі знаёмяць з пошукамі і эксперыментамі ў лабараторыях вучоных, з выкладаннем лекцый і абаронай студэнцкіх дыпломных работ. Сярод здымкаў — галоўны корпус, які прыняў першых студэнтаў. І тут жа па кантрасце фатаграфіі сучасных

МАЯ БЕРАСТОВІЦА

Суайчынніца з ЗША Юдзіт ВОУК просіць расказаць аб пасёлку Берастовіца, адкуль выехалі яе бацькі. Адказвае жыхар Берастовіцы Уладзімір ХОНЦЭР.

Дакладней, ёсць дзве Берастовіцы — Вялікая і Малая. Але паколькі яны побач і жыццё ў іх падобнае, я буду пісаць аб іх разам.

Нядаўна пасялковы Савет правёў канферэнцыю «Берастовіца за гады Савецкай улады». У доме культуры, дзе праходзіла канферэнцыя, была арганізавана выстаўка «Мінулае і сучаснае Берастовіцы». Наведвальнікі, уздыхаючы, аглядалі прасніцы і кросны, самаробнае адзенне і лапці. Так, шмат гора давалася пераносці сцяганам у гады панавання буржуазнай Польшчы. Каробок запалак каштаваў столькі ж, колькі дзесятак яек. За кілаграм цукру трэба было аддаць амаль пуд хлеба. У 1933 годзе, напрыклад, сяляне прадавалі на базары кілаграм свініны за 60—80 грошаў, а за кілаграм солі планілі 55, за літр газы — 37 грошаў.

Былі на выстаўцы і прадметы хатняга ўжытку, якімі берастаўчане карыстаюцца сёння, —навейшых марак радыёпрыёмнікі, тэлевізары, халадзільнікі, пральныя машыны, электрычныя награвальнікі, газавыя пліты і многае іншае.

Замест падслепаватых хатак і крывых вуліц выраслі цэлыя кварталы новых жылых дамоў, цудоўныя магазіны, школы, у тым ліку музычная, бібліятэкі, кінатэатр, дом культуры, бальнічны гарадок, спартыўныя збудаванні.

850 юнакоў і дзяўчат скончылі Берастовіцкую сярэдняю школу. З іх 700 чалавек атрымалі вышэйшую адукацыю або заканчваюць вышэйшыя навучальныя ўстановы. Так, напрыклад, дачка берастаўцкага рабочага Пятра Дарашэвіча —Марыя стала кандыдатам навук, сын Раман працуе ўрачом, малодшая дачка Варвара вучыцца ў інстытуце. Або ўзяць дзяцей жыхара Берастовіцы Канстанціна Навумовіча. Сам ён працуе грузчыкам, дачка скончыла інстытут, вучыцца дзяцей у школе, а сын займаецца ў інстытуце.

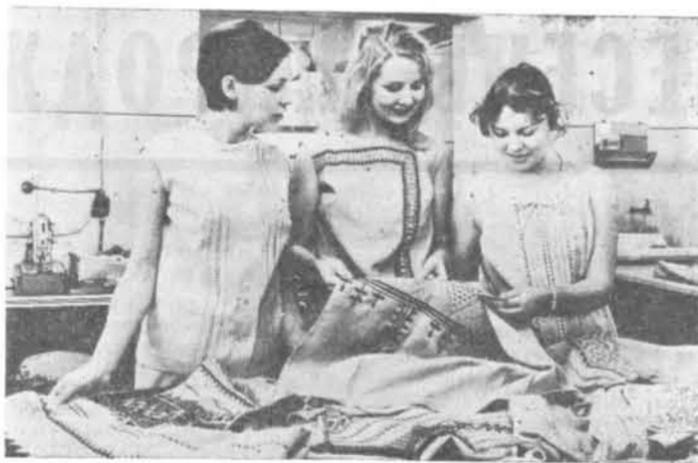
Канстанцін Бандарык быў бедняком. Зараз ён пенсіянер, жыве разам з сынам Анатолям, які працуе ў калгасе тэхнікам-будаўніком. Яны маюць уласную легкавую машыну, матцыкл, тэлевізар, радыёлу і ўсё неабходнае ў доме.

Сын калгасніка Сяргея Карпуця, закончыўшы медыцынскі інстытут, паступіў у аспірантуру. Прайдзе нейкі час, і з'явіцца яшчэ адзін вучоны — выхадзец з Берастовіцы. Такіх прыкладаў можна прывесці многа.

Калі малады чалавек захоча стаць добрым спецыялістам — трактарыстам, камбайнерам, шафёрам, слесарам, —вучыцца далёка ехаць не трэба. Побач з Малой Берастовіцай ужо трынаццаць год працуе сельскагаспадарчае прафесійна-тэхнічнае вучылішча. Навучанне бясплатнае. Навучэнцы забяспечваюцца адзеннем, харчаваннем, стыпендыяй, інтэрнатам.

Прыгожыя Вялікая і Малая Берастовіцы. Добрае светлае жыццё прышло да іх жыхароў.

Ул. ХОНЦЭР.

Сукенкі, касцюмы, блузы, ручнікі і іншыя віды прадукцыі Магілёўскай фабрыкі мастацкіх вырабаў імя Крупскай ахвотна купляюць не толькі ў нас, але і ў Японіі, Італіі, Англіі, Швецыі, Галандыі і іншых краінах свету. На здымку: швачкі Святлана МЯРЗІКА (злева), Ларыса ВОЛКАВА і вышывальшыца Ала ІНУКОВА аглядаюць новыя ўзоры.

Фота Н. ЖАЛУДОВІЧА.

РАЗЛІЎ ЭЛЕКТРЫЧНЫХ РЭК

Напярэдадні свята — 50-й гадавіны Вялікага Кастрычніка яркія электрычныя агні ўспыхнулі і ў самых глыбінных вёсках рэспублікі. Будаўнікі, мантажнікі і эксплуатацыйнікі Галоўнага ўпраўлення энергетыкі і электрыфікацыі пры Савеце Міністраў БССР рапартавалі аб дэтэрміновым заканчэнні электрыфікацыі сяла. Да Беларускай дзяржаўнай энергасістэмы зараз падключаны ўсе калгасы, саўгасы і населеныя пункты, якія маюць не менш дзесяці дамоў.

Каб уявіць аб'ём выкананай задачы, скажу, што на завяршальным этапе трэба было ўкласці звыш мільёна кубічных метраў драўніны, 250 тысяч кубаметраў жалезабетону, а дротам працягнутых новых электраліній можна некалькі разоў аперэзаць зямны шар.

У перадаенныя гады электрыфікацыя сяла толькі зароджалася. Энергія карысталася

ад мясцовых крыніц электразабеспячэння і некалькіх гарадскіх і раённых станцый толькі невялікая колькасць вёсак.

Нямецка-фашысцкія захопнікі цалкам знішчылі энергетычную гаспадарку сяла, і пасля вайны давалася ўсё пачынаць спачатку. Будаваліся дробныя лекамабільныя і дизельныя электрастанцыі, прыстасаваліся былыя млынарныя ўстаноўкі на малых рэках.

А ў пяцідзсятых гадах у сёлах рэспублікі разгарнулася масавае будаўніцтва больш буйных сельскіх гідраэлектрастанцый. Пачалі пракладацца і лініі электраперадач ад надзейных крыніц забеспячэння.

Асабліва вялікіх поспехаў дачылася сельская энергетыка рэспублікі за апошнія пяць год, калі было пабудавана 73 тысячы кіламетраў электрасеткі, больш 15 тысяч трансфарматарных падстанцый, электрыфі-

кавана 563 тысячы дамоў. Электрычнасць трывала ўвайшла ў сельскагаспадарчую вытворчасць і быт сельскага працаўніка. У калгасах і саўгасах працуюць больш 140 тысяч электрарухавікоў. Яны даюць энергію фермам, зернетакам, майстарням. Радыёпрыёмнікі, тэлевізары, пральныя машыны, электрычныя прасы і іншыя электрабытавыя прыборы сталі звычайнымі рэчамі ў дамах сельскіх жыхароў.

Аб нашых поспехах сведчыць і такі факт: летась сёлы рэспублікі спажылі больш электрычнай энергіі, чым сельская гаспадарка Савецкага Саюза ў 1940 годзе.

М. РАШАП,
начальнік службы электрыфікацыі сельскай гаспадаркі Галоўнага ўпраўлення энергетыкі і электрыфікацыі пры Савеце Міністраў БССР.

ВЯРНУЎСЯ Я НА РАДЗІМУ

Жыццё ў старой буржуазна-памешчыцкай Польшчы не пеціла нас, людзей працы. Беспрацоўе, галеча — вось якім быў наш лёс. Не вытрымаўшы ўсяго гэтага, я летам 1930 года пакінуў родную вёску Смаленкі, жонку з двума малымі дзецьмі і паехаў у Аргенціну шукаць работы.

Прайшлі дзесяцігоддзі, і ў красавіку 1964 года я зноў вярнуўся ў родную вёску. Я і думаць не мог, што пасля 34 год жыцця на чужыне родныя, аднавяскоўцы сустрэнучы мяне з такой любоўю і цеплынёй. Прайшло амаль чатыры гады пасля майго вяртання. Што я магу сказаць? Добра жыць зараз мае землякі. Я прыехаў дамоў праз многа год пасля вайны і не бачыў усіх разбурэнняў. Але добра ведаю, якія груды руін пакінулі фашысты на нашай зямлі. Можна сабе ўявіць, як цяжка было на роду і дзяржаве адбудаваць усё нанова.

Жыццё ў нашай вёсцы стала падобна да гарадскога. Зараз у ёй пабудаваны вялікі прадуктовы магазін. У ім поўна розных прадуктаў: хлеб, кансервы, селядцы, рыба, цукеркі, напіткі.

У вёсцы ўзводзіцца новы клуб. А якія дамы пабудаваны — дабротныя, прыгожыя. Я сам пачынаю будаваць цагляны дом.

Але галоўнае — гэта ўпэўненасць у заўтрашнім дні, упэўненасць за лёс дзяцей і ўнукаў, пачуццё годнасці, разуменне таго, што ты вольны чалавек і нішто табе не пагражае — ні пан, ні жандар, ні беспрацоўе, ні галеча.

Я рады, што вярнуўся дадому.

А. КОРШУН,
Ляхавіцкі раён.

На здымках:

1. Новы корпус БДУ.
2. У аўдыторыі.
3. Ля электроннага мікраскопа.
4. На біялагічнай станцыі «Нарач».
5. Студэнцкая самадзейнасць.

шматпавярховых універсітэцкіх будынкаў.

У спецыяльным раздзеле выстаўкі мы бачым прадстаўнікоў Беларусі, выкладчыкаў універсітэта, у Нью-Йорку і Жэневе, Парыжы і Мадрыдзе.

У раздзеле выстаўкі, прысвечаным выпускнікам, чытаем: «Універсітэт даў Радзіме больш чым 22 тысячы высокакваліфікаваных спецыялістаў». Сярод іх акадэмікі П. Голуб, Ф. Фёдараў, А. Сеўчанка, К. Крапіва, П. Глебка, заслужаны настаўнік БССР, Герой Савецкага Саюза А. Парахневіч, доктар медыцынскіх навук, прафесар Т. Бірыч. Іх імёнамі, як і імёнамі соцень іншых сваіх выпускнікоў, ганарыцца універсітэт.

Выстаўку падрыхтаваў вядомы беларускі фотажурналіст Д. Прэс.

«МЫ ЖОРСТКА АШУКАНЫ»

Іосіф Аляксандравіч Радаман жыў на бразільскай зямлі, але начаі бачыў вільготны бляск лугавых траў, слухаў перазвон сосен у снежным лесе. Снілася Радзіма...

І вось ён разам з жонкай Бернадэтай і сынам Паўлам вярнуўся ў край бацькоў. У Брэсце сям'я Радаманаў пасялілася на бульвары Шаўчэнкі, сам гаспадар пачаў працаваць на камбінаце бытавога абслугоўвання. Тут яго цёпла сустрэлі, дапамаглі асвоіць спецыяльнасць майстра гадзіннікаў. У пагранічным горадзе нарадзілася двое малодшых дзяцей Іосіфа Аляксандравіча — Тэрэза і Андрэй.

А з Бразіліі ўсё ляцелі пісьмы ад бацькоў жонкі. Першы, другі, пяты, дзесяты год. І ў кожным — скарга на дрэннае здароўе, на старасць, просьба вярнуцца. І яны вярнуліся.

Праз паўгода ў савецкім пасольстве ў Бразіліі і прачыталі вось гэтыя радкі:

«Мы просім вас не адмовіць у нашай просьбе — вярнуцца на Радзіму. Мы ўжо тут шэсць месяцаў, нашы дзеці хварэюць ад клімату... Мы дапусцілі вялікую памылку, што прыехалі сюды зноў. Нашы родныя ашукалі нас. Мы самі і дзеці — усе плачам.

Родныя не жадаюць нават глядзець на нас, няма ніякай літасці. Над намі дзекуюцца, нас выганяюць.

Мы жылі ў Брэсце вельмі добра, дзеці вучыліся, муж працаваў... Калі б не нашы родныя, мы б да гэтага часу жылі, як іншыя людзі ў Савецкім Саюзе. Мы жорстка ашуканы. Муж яшчэ не знайшоў сабе работу, ніхто не хоча прымаць яго.

Дзеці нашым вучыцца вельмі цяжка, іх і людзьмі не лічаць.

Мы просім вас хутчэй дазволіць нам вярнуцца... Ці патрэбны яшчэ якія-небудзь каментары да гэтага поўнага адчаю пісьма?

А. ЧАГАДАЕУ,
старшы інспектар
пашпартнага аддзела г. Брэста.

Голас Радзімы
№ 2 (1009)

ДЛЯ ПЕСЕНЬ НАРОДЖАНЫ

Шчаслівы той, хто праз усё жыццё пранёс лесню. Удава шчаслівы, хто дорыць яе людзям, хто, дакранаючыся да сэрца, зачароўвае іх.

Вось ужо каторы час я жыю ва ўладзе дзівосных песень нашага земляка, чудаўнага мастака Міхаіла Іванавіча Забэйды-Суміцкага, і шкадую, што так позна адкрыў яго для сябе.

Гадоў пяць назад я трапіў на канцэрт Забэйды-Суміцкага ў Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі. Артыст спяваў беларускія, польскія, рускія, чэшскія, італьянскія і іспанскія песні. І ў кожнай раскрываў характар народа, яго душу, яго темперамент. Неўзабаве спявак паехаў з канцэртамі па рэспубліцы, завітаў на родную Гродзеншчыну, на сцэжкі свайго маленства, а потым зноў вярнуўся ў «злату Прагу», што даўно стала яму гасцінным прытулкам і другім домам. Але ў сэрцы маім ён пакінуў песні. Хацелася чуць іх яшчэ і яшчэ.

Летась у канцы верасня, мне пашанцавала трапіць у Прагу. На другі дзень у Саюзе пісьменнікаў Чэхаславакіі мне скажылі, што званіў Забэйда.

Сонечным ранкам спяшаюся ў Вінаград, знаходжу Польскую вуліцу. Вось і дом 12. Дзверы адчыняе сам гаспадар, той самы Міхаіл Іванавіч, якога я бачыў і чуў толькі адзін раз. Заходжу ў невялічкі пакой. Палову яго займае канцэртны раяль, накрыты ляміным саматканым абрусам. На ім — ноты, фатаграфіі нашых вядомых артыстаў і паэтаў, стосы «Польмя» і «Маладосці», кнігі-навінкі беларускай паэзіі і прозы. Міхаіл Іванавіч радуецца, што яго не забываюць даўнія і зусім маладыя сябры: прысылаюць свае кнігі, новыя песні, шчырыя сяброўскія лісты. Гэта падтрымлівае і натхняе да працы. Спявак прагна распытвае пра Беларусь. Усё яго цікавіць і захапляе — Гродзенскі азотнатукавы, Полашкі нафтабуд, Бярозская і Лукомльская электрастанцыі, Салігорск, весткі з калгасаў. Нагаварыўшыся збожшага, гаспадар прапануе: «Можа пойдзем паўглядаемся на «мацічку Прагу»... Забэйда так і гаворыць: «Не паглядзім», а менавіта «паўглядаемся».

Нахадзіўшыся па маляўнічых вуліцах, касцёлах і парках, вяртаемся ў невялічкі пакой на Польскай вуліцы. Міхаіл Іванавіч садзіцца за раяль і пачынае ціха-ціха іграць такую знаёмую з дзяцінства «Калыханку». У мелодыю ўплятаецца светлы і натхнёны голас. Здаецца, пад смаловаю бэлькаю ларынавае калыска, свішча ў запеччы цыркун, а за сцяною скуголіць асенні вецер. Відць, і гаспадар успамінае сцэжкі маленства на Гродзеншчыне, сярочкае дзяцінства ў Шэйпічах і Несцярковічах.

— Год з васьмі-дзесяці пачаў працаваць падзённа, — расказвае Забэйда, — паганяў коной у малатарні, гроб сена, вязаў снапы на панскім полі... Часцей за ўсё ў нашым доме былі хаўтуры: бацька памёр, калі мне было паўтара гады, потым адзін за другім паміралі браты і сёстры, з сем'яных я астаўся адзін.

Міхаіл Іванавіч успамінае маленькую школу ў Галоўчыцах, матчыны густы аксамітны голас, яе песні, што з маленства запалі ў душу. Міхаіл Забэйда пранёс іх праз усё жыццё.

Ён расказвае, як у якасці казённага стыпендыята трапіў у Маладзечанскую настаўніцкую семінарыю, а калі на родных нівах паканілася вайна, эвакуіраваўся ў Смаленск.

— У 1917 годзе мы ўдзельнічалі ў дэманстрацыях, хадзілі

па вуліцах, насілі лозунгі і рэвалюцыйныя плакаты, крычалі «Далоў цара!».

У 1918 годзе Забэйда скончыў семінарыю і паехаў настаўнічаць у Сібір. У вялікім сяле каля Барнаула малады настаўнік стварыў хор і драматычны гурток; быў спеваком і музыкантам, артыстам і лектарам, памагаў мясцовым камуністам. Грамадзянская вайна зрушыла, аднак, з месца і Забэйду. Ён апынуўся аж на Кітайска-Усходняй чыгуны. Там вучыў дзяцей, але разбуджаная з маленства любоў да песні не дала спакою. І далёка ад радзімы гучалі ў душы працяглая жыццёвая мелодыя, заліхвацкая «Лявоніха», журботная калыханка. Юнак пачаў вучыцца вакалу, але школу ён не пакінуў, трэба было неяк зарабляць на жыццё. Адначасова вучыўся на эканамічным аддзяленні Харбінскага ўніверсітэта. Часамі прыходзілася перапыняць заняткі, але мара стаць спеваком не згасала.

1929 год. Скончаны ўніверсітэт. Калі малады выпускнік адмовіўся ад пасады асістэнта і падаўся ў мясцовую оперу, яго палічылі ледзь не вяр'ятам.

Але ў тэатры няма вакансій. Прышлося зноў працаваць у школе і жыць надзеямі. Аднойчы яго запрасілі, каб прапанаваць партыю Ленскага. Дэбют адразу прынёс поспех і вядомасць маладому спеваку. Ён спявае Фауста, Альфрэда ў «Травіаце», Герцага ў «Рыгалеце», Князя ў «Русалцы», Княжыча ў «Чарадзейцы». За тры гады падрыхтавана паўтара дзесятка адказнейшых партый. Але Забэйда не задаволены сабою. У 1932 годзе ён едзе ўдасканалення ў Італію. У Мілане пачынае вучыцца пад кіраўніцтвам вядомага спевачка і педагога Фернанда Карпі, які ў свой час спяваў разам са слаўным Каруза. Мастра ў захапленні ад таленту і праціватасці беларускага хлопца...

Пра ўсё гэта Міхаіл Іванавіч расказвае з уласцівай яму сціласцю, толькі па-маладому іскрацца вочы, відць, успамінаецца маладосць.

— Я выконваў на сцэне «Ла Скала» ўсе вядомыя тэнарковыя партыі. Якраз у той час у Мілан прыехаў Леанід Собінаў. Мы пазнаёміліся, часта гутарылі, разам спявалі, а калі Леанід Вітальевіч убачыў мяне ў ролі Ленскага, то сказаў: «Як вы мне напамінаеце мае лепшыя гады маладосці». Славу ты артыст пакінуў свой адрас, запраціў прыезджаць у Маскву.

Італьянскія газеты захапляліся новым тэнарарам. Адны крытыкі параўноўвалі Забэйду з Ціта Скаіам, другім ён нагадваў Собінава, але ўсе сыходзіліся на адным: спевак чакае выдатная будучыня. А ён усё часцей і часцей нудзіўся па беларускіх палях і пералесках, па сцэжках маленства і цішжом спяваў песні роднай зямлі. Ён разумее, што найбольш зможа зрабіць на радзіме, і ўжо збіраўся аджухнуцца на запрашэнне Собінава. Але абвастрылася даўняя хвароба лёгкіх, і Забэйда быў вымушаны застацца ў Італіі.

Зрэдку прыходзілі лісты з Шэйпічаў, але яны мала прыносілі радасці: у родных мясцінах панавалі пілсудчыкі; школы, родная мова, нават самое слова «беларус» былі забаронены. І ўсё ж у 1935 годзе да яго моглай маці прыехаў з Італіі яе адзіны сын, той самы Міхасяка, што некалі пасвіў панскіх свінней. Вядомага спевачка італьянскай оперы запрасілі Познанская і Варшаўская оперы. Запрасілі, але з адною ўмоваю — нідзе ніколі не успамінаць, што ён беларус. Яму абяцалі вядучыя партыі, высокія ганарары, гастролі ў сталіцах Еўропы і Амерыкі, толькі...

— Адмовіцца ад свайго на-

рода, ад роднае мовы, тое самае, што адмовіцца ад маці, — адказаў абураны Забэйда, — я — беларус, беларусам і памру.

Давялося панам лічыцца, што тэнар-прэм'ер — беларус. Але трымалі ў чорным целе.

У канцэртах Забэйда разам з творами сусветнай класікі спяваў беларускія народныя песні. Паны смяяліся, абураліся, потым забаранялі, пагражалі нават Каргуз-Бярозай, а шырокая публіка прымала спевачка гораца, прасіла спяваць яшчэ і яшчэ.

— Мелодыі нашага народа адкрывалі мне дарогу да людскіх сэрцаў, — гаворыць Забэйда, — і хоць гэтая дарога не абяцала вялікай кар'еры, я не мог жыць без роднай, без матчынай песні, я нёс яе ў свет, паказваў яе красу.

Міхаіл Іванавіч успамінае адзін са сваіх канцэртаў у Вільні ў канцы 1936 года і нешта шукае ў стосе парудзелых кніг і часопісаў. Падае мне «Беларускі летапіс» № 2—3 за 1937 год. На пажоўклых старонках чытаю знаёмыя прозвішчы: Рыгор Шырма, Міхась Васілёк, Таўлай, Машара. Вось артыкул Максіма Танка. Чытаю: «Зусім іначай спяваў М. Забэйда-Суміцкі. З першых слоў ён нябачнымі пальцамі адчування ўзяў сэрца песні, палажыў яго на ацярочныя далоні дзіўнага голасу і, абвэраўшы чарамі, задумай, панёс яго, здаецца, на растайныя дарогі, між саламяных стрэх, між каласоў, затопленых сонцам, раскалыханых ветрам. І ці ж можна было не адчуць і не пайсці за песняром?»

Зала доўга кацілася да эстрады хвалямі воплескаў. Змоўкла. Пасля ўсяго мне здалася, у кожнага чагось не халала, без чаго перш людзі стараліся жыць спакойна, быццам не заўважаючы, і нехта ім прыпомніў, што так няможна жыць далей, як жылі. Часамі песні так патрапяць сказаць!..»

Мне становіцца зразумелым, што рабіла песня Забэйды на колішніх «усходніх крэсах» і чаму пілсудчыкі пагражалі спеваку Каргуз-Бярозай. Я разумее, чаму ў гады фашыскай акупацыі гітлераўцы арыштоўвалі і мучылі ў засценках гестапа славуэтага беларускага спевачка, уяўляю, якіх фізічных і душэўных сіл яму каштавала вырвацца з крывавага кішчоры і застацца верным сваім перакананням, застацца самім сабою.

У 1944 годзе за сувязь з партызанамі хворага артыста проста з балніцы забралі фашысты і кінулі ў Паікраккую турму ў Празе. Толькі шчаслівы выпадак выратаваў яго ад смерці. Калі Савецкая Армія падыйшла да сталіцы Чэхаславакіі, Міхаіл Забэйда быў сярод пражскіх патрыётаў.

Пра сваю працу, пра свае вандраванні па жыцці і па свеце Міхаіл Іванавіч расказвае з іраічнаю ўсмешкаю, з уласціваю яму мяккасцю і дабратаю.

Седзячы ў яго песным пакойчыку, мне часам здавалася, што гаспадар вельмі адзінокі: ні сям'і, ні радні—нікога. Але яму ніколі не сумна. Тут заўсёды жыве музыка, любія з маленства песні Радзімы. Я прашу паспяваць. Міхаіл Іванавіч ставіць адну за адною пласцінку, ці, як ён кажа, плітку з запісамі беларускіх песень. Ён іх наспяваў тут, у Празе, і песні нашага народа разляцеліся па свеце, яны радуць і хваляюць шчырыя і добрыя сэрцы. Артыст стаіць каля раяля і слухае сам сябе, молада іскрацца вочы, у такт песні ён ледзь прыкметна махае рукой, потым—шырокі ўзмах, назад адкінута галава і... у пакой ўжо гучыць дуэт: спяваюць два Забэйды. Такое я чуў упершыню, гэта не забудзецца ніколі.

Раптам зніклі сцены і акно ў цёмны двор. Здаецца, сяджу ў вялікай зале, а каля раяля стаіць натхнёны мастак. Што ён робіць са мною?! Я чую, як кукіе зязюля, як шапоча зялёны дубочак, як гамоніць даспялая ніва. Песні роднай зямлі змяняе цэлы канцэрт з рамансаў Чайкоўскага, потым гучаць песні Качані, Мопарта, Глюка, іспанскія народныя напевы. Рамансы на словы Рабіндраната Тагора Забэйда спявае на бенгальскай мове. Шастаковіч, Кабалеўскі, Пукст, Хачатурян, Багатыроў, Макраўсаў. Дзіву даецца такой разнастайнасці рэпертуару.

...Калі Міхаіл Іванавіч зайшоў у вагон з таблічкаю «Масква—Прага», ён доўга разглядаў кожную драбніцу і маўчаў. Празвінелі ўсе званкі, а яму, відць, усё не хацелася выходзіць з вагона: так бы і паехаў, як стаіць. На развітанне сказаў: «Нават вагон пахне домам... Пакланіцеся роднай зямлі. Я яе вельмі люблю, сню і мару пра яе. Прыўтанне ўсім, хто мяне помніць...»

Я выконваю просьбу нашага чудаўнага спевачка.

Сяргей ГРАХОУСКІ.

СВОЙ СЛЕД У ЛІТАРАТУРЫ

Яўгену Васілёнку —

50 год

Гадоў з дзесятак таму назад ці нават болей на адным са сходаў у Саюзе пісьменнікаў наш старэйшы і вопытнейшы сябар Міхаіл Ціханавіч Лынькоў, гавораць пра творчасць Яўгена Васілёнка, парадаваўся, што ў літаратуру прыйшоў пісьменнік з матывамі жыцця чыгуначнікаў, што на нашых літаратурных «пуцях» пачуліся гудкі манеўровых паравозаў. Старэйшы наш пісьменнік, які сам любіў усхвалявацца ў пералівы паравозных гудкоў, заўважыў таго, хто нёс у нашу літаратуру блізка яго сэрцу паве-вы жыцця.

Не ведаю, мабыць, Яўген Васілёнак і нарадзіўся пад песні паравозных гудкоў. І вельмі добра, што ён і ў сталым чалавечым і пісьменніцкім веку не цураецца роднай яму стыхіі, якую ўбачыў тады, калі ўпершыню зірнуў на свет. Перагартайце ягоныя кніжкі, прачытайце толькі адны назвы іх — «Зялёны агні», «Выпадковы прыпынак», «Родныя дарогі»... Нават у назвах кінеца ў вочы нейкая блізкасць. І гэта невыпадкова: жыццё, якое пісьменнік найлепш ведае, як бы запынілася і праз гады ён адно і бачыў толькі яго.

Ужо даўно вядома, што «дрэнных» тэм для пісьменніка няма і быць не можа. Усё залежыць ад таго, як глыбока ён, пісьменнік, рынае ў жыццё, у якой меры ён умее «абнаўляць» сваё і ўспрыманне жыцця і свае творчыя сродкі яго. Кожны новы свой твор Я. Васілёнак піша так, быццам упершыню бярэцца за пяро.

Мы ведаем Я. Васілёнка як чалавека не вельмі ўжо і шумнай славы. Мо гэта і добра. Шумная слава часам п'яніць людзей, і яны, збіўшыся з нагі, іншы раз ідуць не тым крокам, якім ямчэй ступаць нават па камяністай дарозе. І цяпер, калі Яўген Васілёнак увабраўся ў самую сілу свайго таленту, ён ніколі не строіць з сябе заканадаўцу літаратурных мод, асабліва для малодшых, якія спрабуюць сілы на той дзялянцы, дзе сам ён, Васілёнак, ужо вытаптаў не малы след...

Раман САБАЛЕНКА.

МЕДАЛІ ЛЕПШЫМ

Прэзідыум Акадэміі мастацтваў СССР прысудзіў групе савецкіх жывапісцаў, скульптараў, графікаў, мастацтвазнаўцаў залатыя і срэбраныя медалі за лепшыя творы выяўленчага мастацтва і мастацтвазнаўства 1966—1967 гадоў. Срэбраным медалем адзначана націна беларускага мастака М. Савіцкага «Партызанская мадонна».

М. ЗАБЭЙДА-СУМІЦКІ на гастролях у Мінску.

Utopia That Became a Reality

В 1920 году английский писатель Герберт Уэллс посетил СССР и беседовал с В. И. Лениным. В книге «Россия во мгле» он заявил, что только коммунисты способны управлять Россией, однако счел утопией план ГОЭЛРО. Ниже мы публикуем статью А. МЭРА (Канада) «Утопия, ставшая действительностью».

In 1917, John Reed who witnessed the events of the October Revolution, wrote his *Ten Days That Shook the World*.

In 1967 another journalist, Alexandre Werth, wrote in the *Nouvel Observateur* magazine: «The Soviet people are literally leaping at culture. I think they are the best educated and most civilised people in the world today...».

Surely, this is a fine testimony to the half-a-century road traversed by the USSR.

Suffice it to say that the illiterate Russian people, by destroying completely the old corrupt world, liberated all other nationalities of Russia which had been oppressed by tsarism, and led them to scale unprecedented heights.

Today the Soviet people have been the first to reach the Moon and Venus. Every year over 1,000 million books are published in the USSR, far more than in most developed, so-called civilised nations. And the books are cheap.

Yet it is not enough to recognise the successes the Soviet people have won in this first half-century of socialism. It is not enough to realise that without the 1917 Revolution, such progress of technology and culture would have been impossible. The picture remains incomplete if we do not recall the talk H. G. Wells had with Lenin in 1920. H. G. Wells, a sci-fic writer, who was foresighting the future, did not believe the electrification plan — the famous GOELRO plan about which Lenin told him — could be imple-

mented. Wells called the plan a utopia.

What is there in common between that talk and the celebration of the 50th anniversary? H. G. Wells personified all those who did not believe the Revolution would triumph, that it could withstand foreign intervention; who did not believe in the five-year plans or that the USSR could defeat fascism; who had no faith in Soviet engineering or Soviet culture, which, they said, would, make no headway; who didn't believe that the Soviet people want and cherish peace no less than any of the most peace-loving nations.

All these doubts and groundless, and at times malicious, denial of the facts have been completely refuted. People are now beginning to understand that all those who believed the ill-starred prophets were duped.

Even though we don't think that by looking into the past we can accurately forecast the future, it is becoming increasingly clear that the Soviet Union is incomparably stronger and enjoys greater prestige in the world than 50 years ago, as it is moving forward.

Does this mean that it will meet only with insignificant difficulties on its way? Alas, no. But the very march of history makes it possible to say that a people who «are leaping at culture» and are resolved to be loyal to the spirit of the revolution, can successfully overcome all problems.

The Soviet Union is entering the second 50-year period of its existence. All of its friends wish it steady progress, resolution and success.

A. MAIRE.
(Canada).

ДАРОГА Ў 350 ГАДОЎ

Першая случная сярэдняя школа адзначыла юбілей — трыста пяцьдзесят гадоў з часу свайго заснавання. З розных куткоў рэспублікі на ўрачыстасць прыехалі госці, былыя выпускнікі. І, бадай, кожны з іх, знамячыўся з сённяшнім жыццём школы, у думках міжволі прыгадвае аб былых і сённяшніх днях школы.

1617 год. Слуцкі князь Януш VI Радзівіл выдаў даравальную грамаду, у якой паведамліў «усім наогул і кожнаму з людзей, як цяпер, так і на будучы час», што ён засноўвае «ў сваім горадзе Слуцку... вучылішча для навучання хрысціянскага юнацтва».

Такое вучылішча сапраўды неўзабаве было адкрыта. На пачатку гэта быў невялікі, на два пакойчыкі, драўляны будынак. Праз некаторы час вучылішча было рэарганізавана ў ліцэй. Падобна рэфармацыйным школам Заходняй Еўропы і Польшчы, Слуцкі ліцэй быў гуманітарнага тыпу. Асноўнымі прадметамі лічыліся філалагічныя навукі. Ліцэйцы вывучалі замежныя мовы, галоўная сярод іх была лацінская. Для замацавання ведаў латыні вучні нават у вольны час павінны былі размаўляць на гэтай мове.

У наступным стагоддзі ліцэй быў ператворан у гімназію. Навучанне вялося на польскай мове. Займалася прыкладна 50—60 вучняў. Скончыўшы гімназію, большасць з іх становіліся выкладчыкамі ў калевійскіх школах, а некаторыя паступалі ва ўніверсітэты Заходняй Еўропы і Польшчы і працягвалі займацца навуковай дзейнасцю. Вядома, напрыклад, што прафесарам Франкфурцкага (на Одэры) універсітэта працаваў выпускнік Слуцкай гімназіі Аляксандр Гулевіч.

Новы этап у гісторыі гімназіі звязан з трэцім падзелам Польшчы, па якому Слуцк далучыўся да Расіі. Праз колькі гадоў пасля гэтага ў навучальнай установе ўпершыню пачалі выкладаць рускую мову. Але гімназія як была, так і засталася ўстановай для дзяцей прывілейнага слаёў насельніцтва.

Сапраўдную свабоду і поўнае задавальненне ўсіх патрабаванняў моладзі прынесла толькі Вялікая Кастрычніцкая рэвалюцыя. Упершыню за трыста гадоў існавання гімназіі адчыніліся дзверы ў навуку для дзяцей рабочых і сялян. Неўзабаве гімназія была ператворана ў першую сярэднюю школу. За 50 гадоў Савецкай улады сярэдняю адукацыю тут атрымалі ў дзесяткі разоў больш юнакоў і дзяўчат, чым за ўсе трыста гадоў гімназіі.

Разам з дырэктарам, заслужаным настаўнікам рэспублікі Л. М. Кузняцовым мы робім невялічкае падарожжа па школе, і Леанід Мікалаевіч, паказваючы то прасторныя, светлыя класы, то багата абсталяваныя кабінеты, не без гордасці расказвае:

— У школе цяпер займаецца 650 вучняў. Створаны ўсе неабходныя ўмовы для іх плённай вучобы і змястоўнага адпачынку. Ёсць спецыяльныя кабінеты па хіміі, фізіцы, біялогіі, дамаводства, машыназнаўству і іншым. Практычныя навыкі па ручнай працы вучні набываюць у сталярнай і слясарнай майстэрнях.

Аб тым, што выхаванцы школы маюць ґрунтоўныя веды, сведчыць хоць бы такі факт: з году ў год яны выходзяць пераможцамі на абласныя і рэспубліканскія алімпіядах па фізіцы, хіміі, матэматыцы. А Валодзя Бязрукі быў нават удзельнікам усесаюзнай алімпіяды фізікаў.

Сёлета школу закончылі 63 чалавекі. Дваццаць з іх атрымалі залатыя і сярэбраныя медалі. Амаль усе выпускнікі паступілі вучы-

ца ў вышэйшыя і сярэднія спецыяльныя ўстановы...

Праходзім па калідоры ў самы канец і спыняемся ля дзвярэй злева.

— А гэта — наш кабінет музыкі.

Адчыняем дзверы, і нас сапраўды сустракае музыка. З дзесятка русых і цёмных галоў схіліўся над партырамі і, засяроджана навіраўчы ў нотныя шшыткі, старанна дзьмуць у свае мудрагелістыя інструменты. Ідзе чарговая рэпетыцыя духавога аркестра, заняткамі якога кіруе настаўнік школы, заслужаны дзяч культуры Уладзімір Апанасавіч Жлукценка.

Каб не перашкаджаць заняткам, ціха выходзім. Леанід Мікалаевіч расказвае, што музыкай у школе захапляюцца вельмі многія, і музычны кабінет, бадай, адзін з самых багатых: поўны камплект духавых інструментаў, тры баяны, столькі ж акардэонаў, дзесяткі скрыпак, цымбалаў, гітар, мандалін. Дарэчы, музыкае захапленне вучняў прыносіць добрыя поспехі: вакальны актэт старшакласніц заваяваў сёлета на рэспубліканскім аглядзе мастацкай самадзейнасці школьнікаў званне лаўрэата.

Надоўга затрымліваемся ў кабінете баявой славы. Шматлікія стэнды і дакументы, сабраныя вучнямі з вялікай любоўю і стараннем, апавядаюць аб гераічным мінулым Слуцкіна. Тут жа фотаздымкі герояў Вялікай Айчыннай вайны — выпускнікоў школы. Сярод іх — С. Бураў, які пачаў вайну камандзірам падводнай лодкі, а скончыў контр-адміралам флоту, палкоўнік Чарановіч, падпалкоўнік Шышкоўскі, адважны партызанскі кулямётчык Аляксандр Радзюк і іншыя.

Гаспадары кабінета — чырвоныя следзпыты. Гэта яны, прайшоўшы сотні кіламетраў па дарогах бацькоў, сабралі багата каштоўнага матэрыялу, адшукалі герояў Вялікай Айчыннай вайны, аб якіх не было звестак, аформілі шаснаццаць тэматычных альбомаў. Не дзіва, што ўжо каторы год запар школьныя турысты завяўваюць першае месца ў вобласці. А капітан каманды Валодзя Горбач быў сёлета дэлегатам трэцяга злёту ўдзельнікаў Усесаюзнага паходу моладзі па месцах рэвалюцыйнай, баявой і працоўнай славы народа, прысвечанага 50-годдзю Вялікага Кастрычніка.

Ёсць чым пахваліцца і школьным спартсменам. Яскравым доказам іх поспехаў і перамог на шматлікіх адказных спаборніцтвах — адзінаццаць пераходных кубкаў. Трое з выпускнікоў школы — Оля Крывадубская, Мікалай Бойка і Святлана Караткевіч — сталі членамі зборных каманд рэспублікі.

І калі ўжо зайшла размова пра тых, хто стаў цяпер гонарам школы, то можна назваць дзесяткі і дзесяткі прозвішчаў. Сярод іх — медык з еўрапейскай вядомасцю, прафесар М. Рубіш, другі буйны вучоны ў галіне медыцыны, па чыіх падручніках займаюцца студэнты ў шмат якіх краінах, прафесар А. Бржазюўскі, доктар біялагічных навук, аўтар 220 друкаваных прац, сярод якіх і шырокавядомыя «Птушкі Беларусі», прафесар А. Фядзюшын, член-карэспандэнт Акадэміі навук рэспублікі І. Сяржанін, лаўрэат Ленінскай прэміі, Герой Сацыялістычнай Працы, доктар тэхнічных навук С. Козберг і іншыя.

Трыста пяцьдзесят гадоў — дарога немалая. Нягледзячы на ўсе перашкоды і цяжкасці дарэвалюцыйнага часу, случкая школа прайшла гэту дарогу з гонарам, стала за гады Савецкай улады адной з лепшых школ у рэспубліцы. Сёння яна ў росквіце сіл, і, безумоўна, галоўныя яе набыткі яшчэ наперадзе.

З. ПРЫГОДЗІЧ.

Заўсёды цікавыя выступленні ўдзельнікаў мастацкай самадзейнасці Віцебскага гарадскога дома культуры. На здымку: спявае майстар тэлеатэлье Барыс ПРУДКІ.

Фота К. ЯКУБОВІЧА.

«Грэшнае каханне»

Анатоль Дзялендзік — па прафесіі врач. Але аматары тэатра ведаюць яго як драматурга, аўтара п'есы «Выклік багам» («Чатыры крыжы на сонцы»). Першая п'еса маладога драматурга заваявала прызнанне гледачоў і тэатраў: чатыры тэатральныя калектывы нашай рэспублікі паставілі п'есу, а ўсяго яна ішла на сцэнах каля чатырох дзесяткаў тэатраў Савецкага Саюза.

Зусім нядаўна адбылася прэм'ера другой п'есы Дзялендзіка — «Грэшнае каханне». Як і «Выклік багам», першым паставіў спектакль Брэсцкі тэатр імя Ленінскага камсамола Беларусі.

«Грэшнае каханне» — п'еса аб беларускіх партызанах. Зусім хлопчыкам Анатоль Дзялендзік быў у партызанскім атрадзе, і тог, аб чым ён зараз, праз многія гады, піша, у значнай ступені сплываў даўнейшых назіранняў, шматгадовых разважанняў і сённяшніх вывадаў. П'еса — аб вялікім горы, якое прынесла на нашу зямлю вайна, аб знявечаных чалавечых лёсах, аб тугіх вузлах, у якія завязваюцца жыцці і якія не можа разблытаць нават смерць.

Хрысціна і Павел — галоўныя героі спектакля. Хрысціна жыве з сынам Янекам на хутары, Павел змагаецца ў радах партызан. Каханне іх позняе, нарадзілася яно ў ваенную завіруху. Цяжкі, грозны час... І каханне не прынесла ім шчасця. Фашысты забралі Янека і патрабуюць за жыццё хлопчыка даведкі аб партызанах.

Прэм'ера спектакля па п'есе маладога беларускага драматурга прайшла з поспехам. Гледачы з вялікім сардэчным хваляваннем сустралі апавяданне аб трагічным і незабыўных днях. Попел загінуўшых, знявечаных вайной і зараз, праз многія гады, стукае ў сэрца мастака.

Л. МАЛІНІНА.

КОСАЎСКІЯ МУЗЫКАНТЫ

ЧАРАДЗЕЙ
З ЛЫСКАВА

Пан арганіст доўга перабіраў клавшы інструмента; ён прайграваў усе актавы, браў акорды, услахоўваўся ў тэмбр гукі, выпрабавваў яго сілу. Раптам спыняўся і заміраў, нібы зачараваны прыгажосцю гучання. Потым круціў галавой, быццам не верыў вушам сваім, і пальцы яго зноў апускаліся на клавшы. Нарэшце, ён узняў апошні акорд і застаў, нерухома. Калі трапяткія гукі расстаялі ў цішыні пакоя, устаў і развёў рукамі:

— То ест арчыдзело! Гэта шэдзур, пане Міхале! Усе ведаюць, што ў цябе залатыя рукі, але зрабіць з дапамогай тапара і пілы піяніна — гэта чарадзеяства...

Жэня Клімуш разам з малодшым братам і сястрычкай ціхенька сядзеў у кутку і ўважліва сачыў за тым, што адбывалася дома. Праўда, ён не заўважыў нічога асаблівага ў бацькавых руках. Гэта былі звычайныя мужыцкія рукі. Яны ўмелі трымаць плуг, поўнай жменьнай сеяць зерне, маглі ёмка абхопліваць тапарышча і спрытна вадзіць рубанак. Шурпатыя, загрубелыя далоні бацькі становіліся гладкімі і мяккімі калі ён пшчотна апускаў іх на галоўкі дзяцей.

Міхала Клімуша ведалі не толькі ў Лыскаве, але і ва ўсіх вёсках Пружанскага павета, чуткі пра яго даходзілі ў самыя аддаленыя куткі Брэстчыны. Што і казаць — меў чалавек талент. Звычайны кавалак дрэва, калі трапляў у рукі Міхала, становіўся прыгожай скрыпчай. Пацягнуў смычком па струнах — сэрца замлее. Слава пра Клімушавы скрыпкі ды балалайкі жыўе і па сённяшні дзень. А пра тое, як Міхал сам піяніна змайстраваў, легенды ходзяць.

Было гэта незадоўга давайны. Яўген добра памятае той час, хоць быў тады падлеткам. Назаўсёды адбіўся у яго памяці і вобраз бацькі. Ён часаў бярвяно тапаром, нібы іграў на цымбалах, а садзіўся за цымбалы, ногі самі пускalisя ў прысядкі, ніхто не мог устаць на месцы.

Яўген памятае, як разам з бацькам і дзедам ігралі на вяселлях. Дзед на скрыпцы, бацька на балалайцы, а Жэня на цымбалах. З той пары і палюбіў Яўген музыку, а з цымбаламі не расстаецца і сёння.

Слава пра «лыскаўскія музыкаў» (бо так празвалі Клімушаў) кружыла не толькі па мужыцкіх хатах; дайшла яна і да панскіх палацаў. Пачалі Міхала запрашаць на балі. Але не любіў Клімуш паноў і іграць перад імі не хацеў. Затое перад сваім братам-селянінам выкладваў душу. І сёння ўспамінаюць на Пружаншчыне:

— На нашым вяселлі яшчэ Клімушы ігралі...

ПЕРШЫ КАНЦЭРТ

Калі пачынаюць гаварыць гарматы, музы змаўкаюць... Але Яўген Клімуш не расставаўся з музыкай нават на фронце. Вайна ўварвалася ў яго жыццё нечакана і ўсё перавярнула. З-пад Кенігсберга не вярнуўся бацька. Маці з братам і сястрой прапалі без вестак. Ад Лыскава засталіся руіны. І вось ён сам, Яўген, на фронце, савецкі салдат. У арміі ён навучыўся іграць на баяне і балалайцы. Тут і нотную граматы асіліў.

Дэмабілізаваўся і паехаў да дзеда ў Косава. Пайшоў працаваць станочнікам на дрэвапрацоўчы камбінат. Адночы на сходзе рабочыя выбіралі новы састаў прафсаюзнага камітэта. Нехта вылучыў кандыдатуру Клімуша. І даручылі Яўгену загадваць культурна-масавым сектарам.

Хлапец, хоць і бывалы воін, разгубіўся. У Косаве ў той час нават не ведалі, што такое мастацкая самадзейнасць. Не было клуба. Калі прыходзіла субота, звычайна арганізавалі танцы ў чый-небудзь хаце. Гэтым і абмяжоўвалася культурнае жыццё горада. Пасля вайны ў людзей іншы клопат быў — як вылезці, нарэшце, з зямлянкі, як прыдбаць лепшую адзежу.

Пабег Яўген да дзеда раіцца. Той выслухаў і сказаў: «Бярыйся». Вось і ўся размова і парада.

Стаў Яўген Клімуш да хлопцаў прыглядацца ды падгаворваць іх, каб неяк разам аркестр арганізаваць. Знайшліся ахвотнікі. А за маладзейшымі пацягнуліся і старыя.

— Слухай, Клімуш, — пытаецца аднойчы стары Зуёныч. — Можна вы на вяселлях збіраецеся іграць?

— А чаму не? Можам і на вяселлях, — адказвае Яўген. — Трэба каб на такіх урачыстасцях усё было прыгожа. Людзі ж праз вайну адны стогны ды плач чулі.

— Тады бярый і мяне ў свой аркестр, — напросіўся стары.

Так усё пачыналася. Па вечарах збіраў Клімуш свой аркестр і праводзіў рэпетыцыі. А напярэдадні свята жанчын — 8-га Сакавіка ў горадзе паявіліся афішы:

«Запрашаем у клуб на канцэрт. Іграе аркестр Косаўскага дрэвапрацоўчага камбіната».

Зала была набіта бітком. Многія прыйшлі проста паглядзець, што гэта за аркестр такі ў Косаве паявіўся, і ацаніць, чаго ён варты. А пасля канцэрта пачалі прыгаварваць: «Дзіва што! Гэта ж перад вайной, кажуць старыя, косаўскія музыкі аж у Варшаве выступалі!»

Было гэта ў 1952 годзе. Той першы канцэрт сыграў рашаючую ролю ў далейшым жыцці Яўгена Клімуша. Пачулі пра яго здольнасці ў раёне. Прапанавалі пасаду дырэктара дома культуры ў Косаве.

Зноў Яўген пабег па параду да дзеда. Той адказаў коротка: «Ідзі. Гэта твая сцяжынка».

В. МАЦКЕВІЧ.

Цяпер самадзейнасць Косаўскага гарадскога дома культуры вядома на ўсёй Брэстчыне. Амаль кожны дзень звычайна то з калгаса, то са школы, то з завода: «Прыедзьце, выступіце з канцэртам!» Таму Яўген Клімуш не памятае, каторую гэта суботу ці нядзелю адпачываў дома разам з сям'ёй. Звычайна ў такія дні ён з брыгадай самадзейных артыстаў у дарозе. Ён спяшаецца да людзей, каб падарыць ім некалькі прыемных гадзін, каб увесці іх у цудоўны свет музыкі.

ВЫСТУПАЮЦЬ КЛІМУШЫ

У Мінску напярэдадні 50-годдзя Савецкай улады праходзіла дэкада мастацкай самадзейнасці Беларусі. У гэты вечар выступалі пасланцы Брэсцкай вобласці. На сцэну выйшаў канферанс і зычна кінуў у залу:

— Выступае сямейны ансамбль Клімушаў з горада Косава!

...Як кажуць, ідэю падаў самы малодшы член сям'і шасцігадовы Сярожа. Адночы ў нядзелю ўся сям'я Клімушаў была дома. (Выпала ж такая нядзеля!) Яўген узняў у рукі балалайку і пачаў нешта найграваць. Жонка, Яўгенія, паслухала-паслухала ды й падсела да мужа з гітарай. Вяселей стала ў хаце. Дочкі кінулі свае заняткі і таксама ўзяліся за інструменты — Люда села за цымбалы, Тамара дастала свой баян. Малы Сярожа глядзеў-глядзеў і не сцярпеў:

— А я што, горшы за вас? — пакрыўдзіўся малы. — Бярыйце і мяне ў свой аркестр.

— Пачакай, пачакай! — музыка раптам абарвалася, і Яўген ускочыў з месца. — Сярожа, ты малайчына. Гэта ж ідэя — сямейны ансамбль! Толькі не «лыскаўскія музыкі», а косаўскія. Бярый у рукі жалеіку, Сярожа...

І папыла чароўная мелодыя «Перапёлчкі». А прахожыя на вуліцы здзіўляліся:

— Што гэта за канцэрт сёння ў Клімушаў?

Прышоў дзед, паслухаў і ўздыхнуў.

— От, каб я меў не дзевяноста год, дальбог, далучыўся б са сваёй скрыпачкай да вашага ансамбля...

Першы поспех — у Косаве, калі выступілі на сцэне гарадскога дома культуры. Потым — у Івацэвічах, раённым цэнтры.

На дэкаду ў Мінск трапіць было не лёгка, але сямейны ансамбль Клімушаў з поспехам вытрымаў конкурсныя выпрабаванні ў Баранавічах і Брэсце і вось — сталіца рэспублікі. Зала прагна ловіць кожны гук.

А ў цішыні віруе «Перапёлчкі», «Мікіта», «Крыжачок». Калі скончылі, Яўген Клімуш выцер успалець лоб. Як праз сон, да яго даносіліся з залы апладысменты.

Яўген чамусьці прыгадаў сваё дзяцінства, успомніў бацьку, яго залатыя рукі і тонкую душу музыканта.

Мінск. Палац прафсаюзаў.

Фота В. ДУБІНКІ.

ГУМАР

Маці сямі дзяцей да мужа, які вярнуўся з камандзіроўкі: — Дзякуй богу, — прыехаў. Што ні кажы, а ты ўсё такі адзіная істота, якая мяне слухае ў гэтым доме.

Прафесар гісторыі ставіў сваім студэнтам вельмі нізкія адзнакі. Калі яго запыталі, чаму самая папулярная адзнака прафесара 3, той растлумачыў:

— 3 — гэта выдатная адзнака; 4 я стаўлю таму, хто ведае столькі ж, колькі я, а 5 атрымлівае той, у каго я магу чама-небудзь павучыцца.

Банкір да маладога чалавека: — Вы хочаце жаніцца на маёй дачцы? — Гэта мая мара! — Але мой адказ будзе залежаць ад вашага фінансаванага становішча. — А маё фінансаванае становішча ад вашага адказу.

Маці тлумачыць сыну, хто такія сіямскія блізныя. Хлопец уважліва слухае, а потым пытае: — А ў школу яны ходзяць разам? — Вядома, А як жа інакш? — А што, калі адзін з іх застанеца на другі год у адным класе?..

Кліент энергічным крокам накіроўваецца ў кабінет дырэктара пэўнай канторы. На яго шляху вырастае рассылны:

— Што вам патрэбна? — Я павінен неадкладна ўбачыць дырэктара! — На жаль, дырэктар зараз сьнедае і толькі сакратарка мае права ў гэты час турбаваць яго. — Тады, калі ласка, адвядзіце мяне да сакратаркі! — На жаль, яна таксама сьнедае. — Ну, дык хай перапыніць гэтую працэдуру! — На жаль, яе ніхто не мае права турбаваць.

З навабранцаў арганізавалі падраздзяленне парашутыстаў. Камандзір тлумачыць ім, што прыдзецца скакаць з самалёта на вышыні тры тысячы метраў.

— А ці нельга было б скакаць з вышыні хаця б 100 метраў? — пытаецца нехта з салдат. — Але ж тады не раскрывацца парашут, — даводзіць яму камандзір. — Ну, тут усім іншая справа, — не разгубіўся навічок. — Хто ж мог ведаць, што мы будзем скакаць з парашутамі?

— А меншых памераў у вас няма! Мал. Казімежа МАЗАЛЕУСКАГА (Польшча).

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС: МІНСК, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 77

ТЭЛЕФОНЫ: 6-19-31, 6-97-92, 6-18-88, 3-15-15.

НАШЫ ВІДАННІ

КАК ОДИН ЧЕЛОВЕК

«Як адзін чалавек» — апошняя ў 1967 годзе брашура бібліятэчкі газеты «Голас Радзімы». Яна прысвечана мужнай і самаадданай барацьбе савецкага народа ў гады Вялікай Айчыннай вайны. У кніжцы сабраныя расказы аб Героях Савецкага Саюза Р. Мачульскім, М. Дзевятаеву, М. Казею, А. Чэкаліну, Л. Чайкінай і іншых адважных патрыётах, якія не шкадуючы жыцця абаранялі ад праклятага ворага любімую Бацькаўшчыну.

Наша рэспубліка адна з першых падверглася вераломнаму нападу фашыскай Германіі і праз некалькі месяцаў была поўнасцю акупіравана. Акупанты спалілі і разбурылі на тэрыторыі рэспублікі 209 гарадоў і раённых цэнтраў, разрабавалі больш 10 тысяч калгасаў, 92 саўгасы. Яны знішчылі 2 мільёны 200 тысяч чалавек.

Але няма сілы, здольнай паставіць савецкі народ на калені.

Як адзін чалавек — людзі розных нацыянальнасцей, мужчыны і жанчыны, старыя і дзеці — узяліся на барацьбу. Вораг не ведаў спакою нават у глыбокім тыле. Беларусь стала рэспублікай-партызанкай. У яе лясах дзейнічала больш 1100 партызанскіх атрадаў. Удары, якія яны наносілі фашыстам, былі вельмі адчувальнымі. У Беларусі партызаны забілі і паранілі каля паўмільёна гітлераўцаў, пусцілі пад ахдон 11128 варожых эшалонаў і 34 бронепаязды.

Прайшло больш дваццаці год, як на нашу зямлю вярнулася мірнае спакойнае жыццё. Народ залячыў раны вайны, адбудаваў гарады і вёскі. І толькі ў сэрцах маці, што не дачакаліся з вайны сваіх дзяцей, не сціхае пякучы боль. Аб загінуўшых памятае Радзіма, якую ў небаспечны час яны закрылі сабой.